

11/22/1963

Я ніколи не належав до тих, кого називають плаксіями.

Моя колишня дружина казала, що мій «неіснуючий емоційний градієнт» був головною причиною того, що вона мене покинула (так, ніби той хлопець, якого вона знайшла собі на зустрічах товариства Анонімних Алкоголіків, не мав до цього ніякого діла). Крісті казала, що вона, либонь, могла б вибачити мені те, що я не плакав на похороні її батька; я знав його лише шість років і не встиг зрозуміти, якою чудовою, жертвовною людиною він був (один з прикладів — кабриолет «Мустанг», подарований їй на честь закінчення середньої школи). Але потім, коли я не плакав на похоронах моїх власних батьків — вони померли лише з різницею у два роки, тато від раку шлунка, а мама від миттєвого інфаркту, коли прогулювалась пляжем у Флориді, — Крісті почала осягати своїм розумом той самий неіснуючий в мене емоційний градієнт. На жаргоні Анонімних Алкоголіків я був «неспроможний відчувати власні почуття».

— Я ніколи не бачила, щоби ти видушив із себе бодай сльозинку — казала вона, промовляючи це тим безбарвним тоном, яким користуються люди, коли оголошують абсолютно остаточний вирок розірваним стосункам. — Навіть коли ти пояснював мені, що я мушу записатися на реабілітацію, бо інакше ти від мене підеш.

Ця розмова відбулася десь тиждень за шість до того, як вона спакувала свої речі, перевезла їх через усе місто і почала жити з містером Томпсоном. «Парубок стрічає свою дівчину в кампусі АА», — це теж звичайна приказка на тих їхніх зустрічах.

Я не плакав, коли дивився, як вона від'їжджає. Я не плакав і потім, коли зайшов у наш маленький будиночок з великим заставним боргом. Дім, у котрому не народилося дитини і вже не народиться.

Я просто ліг на ліжко, яке відтепер належало мені одному, затулив собі рукою очі й журився.

Без сліз.

Але я не є емоційно незворушним. Кристі щодо цього була неправа. Якось було, я мав тоді одинадцять років, я повернувся зі школи додому і в дверях мене зустріла мати. Вона сказала, що мого собаку — то був колі на ім'я Таг — збила на смерть машина, а водій навіть не зупинився. Я не плакав, коли ми його ховали, хоч батько й сказав, що ніхто не вважатиме мене через це слабаком, плакав я тоді, коли мені про це повідомила мати. Почасти тому, що то було моє перше знайомство зі смертю; проте головним чином від того, що саме я ніс відповідальність за пса, щоби він завжди залишався надійно прив'язаним у нас на задньому подвір'ї.

Також я плакав, коли лікар моєї мами зателефонував мені й повідомив про те, що сталося того дня на пляжі. «Мені жаль, але шансів не було ніяких, — сказав він. — Іноді це трапляється зовсім раптово, і лікарі загалом розглядають такі випадки свого роду благословенними».

Кристі тоді не було поряд — їй довелося затриматися в школі того дня, аби побалакати з іншою матір'ю, у якої виникли питання щодо останнього табеля її сина — але я таки плакав, авжеж. Я заховався у нашій крихітній пральній кімнатці, дістав з кошика брудне простирadlo і плакав у нього. Недовго, але сльози пролилися. Пізніше я міг би розповісти їй про це, але не вбачав у тім сенсу, почасти тому, що вона могла подумати, ніби я напрошуюся на жалість (це не термін з лексикону АА, але, либонь, міг би ним бути), а почасти тому, що я не вважаю умовою, необхідною для успішного шлюбу, здатність видобувати з себе ридання ледь не на замовлення.

Я ніколи не бачив, наскільки тепер можу це пригадати, щоби хоч раз плакав мій тато; у найемоційніші моменти він міг хіба що видати важке зітхання або неохоче трішки покректати — ніякого биття себе в груди чи реготу не дозволяв собі Вільям Еппінг. Він був з породи міцних, мовчазних чоловіків, і моя мати більш-менш була такою ж. Тож моя неспроможність легко заплакати, можливо, має генетичні причини. Але незворушність? Нездатність відчувати власні почуття? Ні, це аж ніяк не про мене.

Окрім того разу, коли я отримав звістку про маму, пригадую лише один інший випадок, коли я плакав дорослим, і трапилося це тоді, коли я читав історію про батька нашого прибиральника. Я сидів сам-один в учительській у Лізбонській середній школі¹, опрацьовуючи стос творів, написаних учнями мого класу з мови й літератури для дорослих. З дальнього кінця коридору до мене долітало гупання баскетбольного м'яча, ревіння ріжка, що сповіщав про тайм-аути, і крики натовпу, котрі супроводжували битву спортивних титанів: «Лізбонських хортів» проти «Джейських тигрів»².

Хто може знати, коли життя балансує в критичній точці або чому?

Тема, яку я їм призначив, називалася «День, що змінив моє життя». Більшість творів були зворушливими, але жахливими: сентиментальні історії про добру тітоньку, яка взяла жити до себе вагітну неповнолітню дівчину, армійський товариш, котрий продемонстрував, що таке справжня відвага, щаслива зустріч зі знаменитістю («Ризик!»³ ведучим був Алекс Требек, я гадаю, хоча можливо, й Карл Молдан). Якщо є серед вас вчителі, що приробляли собі додаткові три-чотири тисячі доларів на рік, беручись за клас дорослих, котрі навчаються заради отримання атестату про Загальний освітній розвиток (ЗОР)⁴, їм відомо, якою гнітючою працею буває читання подібних творів. Процес оцінювання тут майже ні до чого, або так принаймні було в моєму випадку; я попускав геть усім, бо мені ніколи не траплявся дорослий учень чи учениця, котрі би не намагалися виконати свого

¹ Стівен Кінг сам є випускником середньої школи у самоврядному поселенні Lisbon-Falls (4,5 тис. мешканців), яке є частиною заснованого 1799 року міста Lisbon (9,5 тис. мешканців).

² Jay — засноване 1795 року місто (5 тис. мешканців) на південному заході штату Мейн.

³ Jeopardy — започаткована у 1964 році на каналі Ен-Бі-Сі телевікторина, за форматом якої тепер робляться передачі в багатьох країнах; Alex Trebek (нар. 1940 р.) веде це телешоу з 1984 р.; Karl Malden (1912—2009) — американський актор сербського походження (справжнє ім'я Джордже Младен), який знявся у понад 70 кінофільмах і телесеріалах, але не мав стосунку до вікторини «Ризик».

⁴ General Educational Development (GED) — запроваджена 1942 року система навчання новобранців, котрі, успішно здавши тести, отримували атестат про відповідність знань середній освіті в США й Канаді; знову система ЗОР, тепер для будь-яких дорослих, була впроваджена у 1988 році.

завдання зі старанністю або щонайменше висидіти його власним гузном. Кожний, хто в ЛСШ подавав пописаний папір, гарантовано отримував від викладача англійської мови й літератури Джейка Еппінга, як мінімум, розчерк, а якщо текст ще й було організовано в справжні абзаци, тоді найменша оцінка була чотири з мінусом.

Що робило важкою цю працю — це те, що замість голосу моїм головним засобом викладання стала червона ручка, я списав її практично вщент. Що робило цю працю гнітючою — це розуміння того, що дуже мало з тих правок червоною ручкою мали шанси закріпитися в пам'яті; коли хтось досяг двадцятип'яти- чи тридцятирічного віку, не дізнавшись, як правильно писати слова (*ідеальний*, а не *идіальний*), чи великі літери в назвах (*Білий дім*, а не *білий-дім*), або речення, де присутній іменник, а *також* і дієслово, той, певно, цього так ніколи й не навчиться. А ми все тримаємося свого, уперто обводячи неправильно використане слово у реченнях на кшталт «*Мій чоловік висказав мені свій засуд*», або закреслюємо слово *донирювати* у реченні «*Після того я вже міг легко донирювати до буйка*», міняючи його на *допірнути*.

Саме такою безнадійною, невдячною працею я й займався того вечора, коли неподалік котився до чергового фінального свистка черговий матч шкільних баскетбольних команд, і так прісно й во віки віків, амінь. Це було невдовзі по тому, як Крісті повернулася з реабілітації, і гадаю, якщо тоді я і мав щось на думці, то хіба надію, що, повернувшись додому, побачу її тверезою (так і трапилося; своєї тверезості вона трималася краще, аніж свого чоловіка). Пам'ятаю, в мене трішки боліла голова і я тер собі скроні, як то робиш, коли намагаєшся запобігти легкому роздратуванню, щоб воно не перетворилося на велике роздрочення. Пам'ятаю, я думав: *іще три твори, тільки три, і я зможу врешті звідси піти. Зможу вирушити додому, заварю собі велику чашку розчинного какао й занурюся в новий роман Джона Ірвінга¹, подалі від цих щирих, але незграбно зляпаних текстів, що відгукуються стугонінням у моїй голові.*

Не прозвучало ані скрипок, ані попереджувальних дзвіночків, жодного відчуття, що моє скромне життя мусить перемінитися,

¹ John Irving (нар. 1942 р.) — відомий американський прозаїк і кіносценарист, за чийми романами знято кілька успішних фільмів.

коли я взяв зі стосу і поклав перед собою твір, написаний прибиральником. Але ж ми ніколи цього не знаємо, хіба не так? Монетка життя обертається мигцем.

Він писав дешевою кульковою ручкою, яка в багатьох місцях поплямувала всі його п'ять сторінок. Почерк мав кривулястий, проте розбірний, і натискав він, схоже, доволі сильно, бо слова його були буквально врізані в аркуші дешевого зошита; якби я заплющив очі і пробігся пучками пальців по тих поритих сторінках, це було б схоже на читання шрифту Брайля. І ще він залишав такий невеличкий завиток, немов кучерик, в кінці кожної малої літери у. Я пам'ятаю це з детальною ясністю.

Я також пам'ятаю, як починався його твір. Я пам'ятаю його слово в слово.

Тоді був не день а було під ніч. Та ніч що змінила моє життя була нічю коли мій батько замордував мою матір і двох моїх братів а мене дуже поранив. Він поранив мою сестру теж і то так сильно що вона запала у кому. За три роки вона померла а так і не прокинулась. Її ім'я було Еллен і я дуже її любив. Вона любила збирати квіти і ставити їх у вази.

На половині першої сторінки мені почало щипати очі і я поклав мою вірну червону ручку. Це трапилось, коли я дійшов до того місця, де він заповз під ліжку і кров заливала йому очі (*вона також забігала мені в горло, і смак був жахливий*), от тоді вже я почав плакати — Кристі могла б пишатися мною. Так я й читав до самого кінця, не роблячи жодної позначки, тільки втираючи собі очі, щоб сльози на крапали на сторінки, які вочевидь коштували йому дуже великих зусиль. Чи думав я, що він відсталіший за решту учнів, що він хіба лиш на півкроку випереджає тих, кого зазвичай називають «нездатними до освіти»? Але ж, заради Бога, для цього існувала причина, хіба ні? І для його кульгавості також. Це справжнє чудо, що він тоді взагалі залишився живим. А він залишився. Добрий чоловік з постійною посмішкою на обличчі, котрий ніколи не підвищував голосу на дітей. Добрий чоловік, котрий пройшов крізь пекло і вперто трудився — зі смиренною надією, як і більшість з таких — заради отримання атестата про середню освіту. Хай він і залишиться прибиральником всю решту свого життя, просто дядьком у зеленій або коричневій спецівці, котрий чи то штовхає